

**INFORMACIJSKE POTREBE
I INFORMACIJSKO PONAŠANJE UČENIKA I UČENICA
I. GIMNAZIJE U OSIJEKU PRI PRETRAŽIVANJU
ZDRAVSTVENIH INFORMACIJA**

**THE INFORMATION NEEDS AND
INFORMATION BEHAVIOUR OF THE STUDENTS
OF THE FIRST GYMNASIUM IN OSIJEK WHEN
SEEKING HEALTH INFORMATION**

Ivana Martinović

Odsjek za informacijske znanosti,
Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku
imartinovic@ffos.hr

Sara Bakota

Odsjek za informacijske znanosti,
Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku
bakota.sara1@gmail.com

Boris Badurina

Odsjek za informacijske znanosti,
Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku
badurina@ffos.hr

UDK / UDC [004.738.52:613]:371.8-055.1-055.2(497.5 Osijek)

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

Primljeno / Received: 1. 11. 2018.

Prihvaćeno / Accepted: 5. 1. 2019.

Sažetak

Cilj. Cilj je ovog rada¹ utvrditi informacijske potrebe i ponašanje učenika i učenica pri traženju zdravstvenih informacija.

Metodologija. U istraživanje je uključeno 255 učenika prvog i četvrtog razreda I. gimnazije u Osijeku. Istraživanje je provedeno metodom anketiranja tijekom rujna i listopada 2016. godine. Ovo istraživanje dio je znanstvenoistraživačkog projekta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku pod nazivom Istraživanje informacijskog ponašanja mladih pri pretraživanju informacija za zdravlje na mobilnim uređajima.

Rezultati. Rezultati istraživanja pokazuju da su učenice i učenici I. gimnazije u Osijeku zainteresirani za mnoge zdravstvene teme. **Učenici** su jednako kao i učenice u posljednjih šest mjeseci imali potrebu za različitim zdravstvenim informacijama. Učenici i učenice zdravstvenu informaciju smatraju vrlo važnom, a majka je prvi izvor kojem se obraćaju kad traže informacije vezane uz zdravlje. Vrlo često zdravstvene informacije učenici i učenice traže na internetu. Izjašnjavaju se da bi više informacija o zdravstvenim temama htjeli dobiti u školi te da bi voljeli na raspolaganju imati stručne osobe kojima bi se osobno ili na druge načine besplatno mogli obratiti kad imaju neku zdravstvenu informacijsku potrebu.

Originalnost/Vrijednost. Originalnost ovoga rada ogleda se u činjenici da je to prvo istraživanje u okviru informacijskih znanosti u Republici Hrvatskoj koje se bavi zdravstvenim informacijskim potrebama i ponašanjem mladih. Vrijednost rada očituje se u pružanju uvida u informacijsko ponašanje mladih.

Praktična primjena. Rezultati mogu poslužiti kao podloga za oblikovanje nastavnih predmeta koji će uključivati zdravstvene teme. Nadalje, rezultati mogu poslužiti kao smjerokaz u oblikovanju i unapređivanju usluga savjetodavnih službi za mlade. Rezultati istraživanja mogu također poslužiti kao smjernice za unapređivanje informacijskih usluga namijenjenih mladima.

Ograničenja. U okviru ovoga rada istraživanje je provedeno na relativno malom uzorku te su generalizacije o temi zdravstvenog informacijskog ponašanja mladih one-mogućene. Kako bi se dobio detaljniji uvid u informacijske potrebe i ponašanje mladih u Republici Hrvatskoj, potrebni su rezultati prikupljeni istraživanjem na većem uzorku ili na nacionalnoj razini. Također, potrebna su dubinska kvalitativna istraživanja koja će omogućiti tumačenje pojava i razloga njihova nastanka.

Ključne riječi: informacijsko ponašanje, informacijske potrebe, mladi, **učenici**, zdravstvene informacije

¹ Ovaj rad nastao je na temelju diplomskog rada studentice Sare Bakota pod naslovom Razlike u informacijskom ponašanju učenika i učenica pri pretraživanju zdravstvenih informacija. Rad je izrađen pod mentorstvom doc. dr. sc. Ivane Martinović i obranjen 2017. g. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

Abstract

Purpose. The purpose of this paper is to determine the information needs and behaviors of students when seeking health information.

Methodology. The survey included 255 first and fourth grade students of the 1st Gymnasium in Osijek. The survey was conducted during September and October 2016. This research is part of the scientific-research project of the University of Josip Juraj Strossmayer in Osijek entitled Exploring the Information Behaviors of Young People Searching Health Information on Mobile Devices.

Results. The results show that the students of the First Gymnasium in Osijek are interested in many health topics. The students have had the need for different health information in the last six months. They consider health information to be very important, and their mothers are the first source they are referring to when seeking health information. Very often, the students are looking for health information on the internet. They responded that they would like to get more information on health topics at school and would also like to have the professionals who would be available for personal contact or some other ways of free help when they need information about health.

Originality / value. The originality of this work is reflected in the fact that this is the first research in the field of information science in the Republic of Croatia dealing with health information needs and behavior of young people. The particular value of the work lies in its providing insights into youth information behaviors.

Practical use. The results can serve as a foundation for the design of teaching courses that will include health topics. Furthermore, the results can serve as a direction for shaping and improving the counseling services for young people. The research results can also serve as guidelines for improving youth information services.

Limitations. The research was conducted on a relatively small sample, which makes impossible the generalizations on the topic of health information behavior of young people. In order to gain a more detailed insight into the information needs and behavior of young people in the Republic of Croatia, the results obtained on a larger sample or at the national level would be needed. Moreover, a profound qualitative research is needed that would enable the interpretation of the phenomena and the reasons for their emergence.

Keywords: information behaviour, information needs, young people, students, health information

1. Uvod

U osnovi informacijskih procesa kao što su stvaranje, dijeljenje, širenje, rasprostiranje, spajanje i uporaba informacija jesu informacijske potrebe. Informacijske potrebe već su dugo u središtu interesa istraživača kako na teorijskoj tako i na empirijskoj razini. Smatra se da prva istraživanja informacijskih potreba sežu u 1948. godinu, kad je na *Royal Society Scientific Information Conference* prikazan niz studija na temu informacijskog ponašanja, ali i teorijskih pokušaja razumijevanja koncepta informacijske potrebe.² Ono što je za informacijsku potrebu karakteristično, bez obzira na njezinu vrstu ili tip, jest činjenica da ona potiče, motivira i pokreće informacijsko ponašanje.³

Do današnjeg vremena u okviru informacijskih znanosti nije postignut dogovor ili opredjeljenje za jednu i jedinstvenu, općeprihvaćenu, sveobuhvatnu definiciju koncepta informacijske potrebe. Naprotiv, postoji izrazito mnogo općenitih i specifičnih definicija, tipova i podjela informacijskih potreba u okviru različitih konteksta te jednako mnogo teorija i modela kojima ih se nastoji protumačiti.

2. Informacijske potrebe i ponašanje mladih

Raspravljajući o informacijskim potrebama i teorijskim postavkama raznih autora, Case i Given 2016. g. navode da je razlog otežane konceptualizacije informacijske potrebe taj što je informacijsku potrebu teško promatrati, budući da je vidljiva tek kad uslijedi zahtjev ili određeno informacijsko ponašanje.⁴ Najšire gledajući, potreba za informacijom unutarnje je stanje pojedinca u trenucima spoznaje da je njegovo postojeće znanje o određenoj temi, predmetu ili određenoj situaciji nedostavno te želi, treba ili očekuje dodatne informacije kako bi donio odluku o nečemu ili pak djelovao.

Jedna od ponuđenih podjela informacijskih potreba jest podjela na informacije opće prirode, tj. one koje se odnose na samog pojedinca, okolinu, ljude te na informacije vezane uz životne potrebe – zdravlje, prehranu, sigurnost, emocionalnu stabilnost te intelektualni napredak.⁵ Prema tome, zdravstvena informacija samo je jedna vrsta informacija u nizu informacija potrebnih za

² Usp. Wilson, T. D. On user studies and information needs. // *Journal of Documentation* 62, 6(2006), str. 660. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <https://pdfs.semanticscholar.org/c402/314407034f3670ce1db0a41d07cee0349a1e.pdf>.

³ Usp. Omiunu, O. G. Conceptualizing information need: a phenomenological study. // *Journal of Library and Information sciences* 2, 2(2014), str. 36. DOI: <https://doi.org/10.15640/jlis.v2n2a3>.

⁴ Usp. Case, D. O.; L. M. Given. *Looking for information: a survey of research on information seeking, needs, and behavior*. 4th ed. Bingley, UK: Emerald, 2016. Str. 79–97.

⁵ Usp. Farrell, G. D. *Library and information service needs of the nation: proceedings of a conference on the needs of occupational, ethnic, and other groups in the United States* / ed. by Cuadra C. A. and M. J. Bates. Washington, D.C.: U.S. Govt. Print. Off., 1974. Str. 153. [citirano: 2018-10-26]. Dostupno na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED101716.pdf#page=151>.

život, ali vrlo značajna. Upravo zdravstvena informacija (engl. *health information*) omogućuje pojedincu da razumije vlastito zdravstveno stanje te donosi odluke vezane uz vlastito zdravlje ili zdravlje svoje obitelji.⁶ Postoje i osobne zdravstvene informacije (engl. *personal health information*), tj. podaci koji se odnose na medicinsku povijest osobe, uključujući simptome, dijagnoze, postupke kroz koje je prošla i ishode. Zapisi o zdravstvenim informacijama uključuju povijest bolesti, nalaze laboratorijskih pretraga, rendgenske snimke, kliničke podatke i bilješke.

Informacijske potrebe neraskidivo su vezane uz informacijsko ponašanje te utječu jedno na drugo. Informacijsko ponašanje, u najširem smislu, interakcija je određenog izvora informacija i čovjeka sa svrhom zadovoljenja informacijske potrebe. Informacijsko ponašanje ovisi o vrsti informacija koju pojedinac treba u nekom trenutku te o vanjskim (socijalni, organizacijski, vremenski i sl.) i unutrašnjim čimbenicima (vještine, znanja, pismenost pojedinca itd.), spolu te ostalim čimbenicima koji utječu na informacijsko ponašanje.⁷ Važno je napomenuti kako se informacijsko ponašanje ne odnosi na jedan proces, već podrazumijeva skup procesa i radnji koje se odvijaju kada pojedinac nastoji zadovoljiti svoju informacijsku potrebu. Prva istraživanja informacijskog ponašanja, koja, kao i informacijske potrebe, datiraju iz 1948. g., svoju su pozornost usmjeravala na informacijske izvore i sustave. Istraživanja toga područja preokret su doživjela 1980-ih godina, kada se njihovo težište s informacijskih izvora prebacuje na samog korisnika i proces dolaženja do informacija.⁸

Kada je riječ o odraslim ljudima, može se pretpostaviti kako se oni pri suočavanju s određenim poteškoćama i u namjeri njihova rješavanja u velikoj mjeri oslanjaju na svoje prethodno stečeno iskustvo i prikupljeno znanje. S druge strane, mladi, s obzirom na siromašniji životno iskustvo, moraju konzultirati neki informacijski izvor kako bi im donošenje odluka u svakodnevnom životu bilo jednostavnije i uspješnije. Mladim ljudima (engl. *young adults, youth, young people*) smatraju se osobe od 12 do 18 godina starosti, tj. osobe koje pohađaju više razrede osnovne i srednju školu. Ponekad pojam *mladi* uključuje osobe do 24. godine, tj. studente.⁹ U Republici Hrvatskoj svaka osoba mlađa od 18 godina zakonski se

⁶ Usp. Ek, S. Gender differences in health information behaviour: a Finnish population-based survey. // *Health Promotion International* 30, 3(2015), 736–745. DOI: <https://doi.org/10.1093/heapro/dat063>.

⁷ Usp. Rather, M. K.; S. A. Ganaie. Information needs of users in the tech savvy environment and the influencing factors. // *Encyclopedia of Information Science and Technology*/ Mehdi Khosrow-Pour, editor. Hershey: IGI Global, 2018. Str. 2270. DOI: <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-2255-3.ch197>.

⁸ Usp. Wildemuth, B. M.; D. O. Case. Early information behavior research. // *Bulletin of the American Society for Information Science & Technology* 36, 3 (2010), str. 35. [citirano: 2017-05-04]. Dostupno na: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/bult.2010.1720360309/full>.

⁹ Usp. Latham, D.; M. Gross. *Young adult resources today: connecting teens with books, music, games, movies and more*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014. Str. 2.

smatra djetetom.¹⁰ S druge strane, UNESCO pod pojmom „mladi“ podrazumijeva osobe od 15. do 24. godine. Treba svakako uzeti u obzir kako se dobna granica mladih neprestano mijenja, ovisno o demografskim, ekonomskim i sociokulturnim kontekstima i čimbenicima.¹¹

Mladi su po svojoj prirodi znatiželjni i zanima ih velik broj tema. Oni informacije vezane uz svakodnevni život pronalaze koristeći veliki broj informacijskih izvora za koje smatraju da će zadovoljiti njihove potrebe. Odrastanjem i sazrijevanjem pojedinca mijenjaju se njegove informacijske potrebe.

Zdravstvene informacije ključne su pri suočavanju pojedinca s nekom zdravstvenom poteškoćom i za uspješan proces prilagodbe na nju. Također, dostupnost zdravstvenih informacija jedna je od strategija koje pomažu promoviranje zdravlja i zdravog načina života. Zdravstvene su informacije temelj za donošenje odluka vezanih uz zdravlje svakog pojedinca. S druge strane, nedostatak zdravstvenih informacija ili netočne zdravstvene informacije mogu imati negativan utjecaj na zdravlje. Iako su informacije o gotovo svim zdravstvenim temama lako dostupne, ponekad je potrebno konzultiranje izvora koji, kada je riječ o nekim manje važnim temama, nisu prvi izbor pojedinca. Naprimjer informiranje o zdravstvenom stanju i zdravlju općenito zahtijeva stručnije objašnjenje, a ponekad i veći broj izvora kako bi se dobio uvid u konkretnu tematiku. Izvori zdravstvenih informacija za mlade mogu biti roditelji, pružatelji zdravstvenih usluga, prijatelji, internet ili baze medicinskih podataka.¹² Škola u tom radu nije navedena kao izvor na kojem bi mladi mogli dobiti zdravstvene informacije. Razlog je tomu prvenstveno taj što se u spomenutom članku govori o specifičnim zdravstvenim informacijama, ali mogao bi biti i taj što se u Republici Hrvatskoj na školski sustav ne gleda kao na sustav koji bi djecu i mlade opskrbljivao zdravstvenim informacijama. U kontekstu Hrvatske tako ne postoji jedinstveni školski predmet u okviru kojega bi učenice i učenici mogli dobiti informacije o zdravlju. Doduše, neke teme iz tog područja sadržane su u školskim planovima i programima predviđenih predmeta, a neke bi trebale biti pokrivenne zdravstvenim odgojem koji pak ne obuhvaća sve učenike.¹³

Odabir izvora zdravstvenih informacija kojima će se mladi obratiti ovisi o nizu čimbenika. Informacijsko se ponašanje dakle, kao i svaka druga vrsta ponašanja,

¹⁰ Usp. Konvencija o pravima djeteta. Zagreb: Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, 1990. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/multi-org-inicijative/ujedinjeni-narodi/konvencija-o-pravima-djeteta/>.

¹¹ What do we mean by “youth”? // UNESCO. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/youth-definition/>

¹² Usp. Pelčić G.; N. Aberle; G. Pelčić; I. Vlašić-Cicvarić; D. Kraguljac; I. Benčić; A. Gjurjan Coha; S. Karačić. Croatian children's views towards importance of health care information. // Collegium antropologicum 36, 2(2012), 543-548. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/84849>.

¹³ Detaljnija objašnjenja te problematike iziskuju podosta prostora te bi se njihovim elaboriranjem izašlo izvan okvira ovoga rada kako na formalnoj tako i na sadržajnoj razini.

mijenja. Ljudi su podložniji utjecajima drugih u tri faze života. Drugim riječima, njihovo informacijsko ponašanje vezano uz zdravlje najlakše će se promijeniti u trenucima kada primjerice postignu višu razinu samostalnosti. Naprimjer mladi su pod većim utjecajem vršnjaka kada se pokušavaju osamostaliti, tj. kada nastoje biti manje ovisni o svojim roditeljima. U razdoblju kada prestaju biti djeca i postaju odrasli ljudi, mladi su spremniji eksperimentirati s drogama, seksualnošću i sl. Sljedeća faza u kojoj su stavovi najpodložniji utjecajima okoline jest kada mladi počnu živjeti sami te isključivo o njima ovisi ponašanje koje utječe na zdravlje (prehrana, sigurnost itd.). Treća je faza razdoblje kada pojedinci počinju živjeti s partnerima i zasnivati vlastite obitelji.¹⁴ Svaka od tri navedene faze ključna je za poticanje i/ili održavanje zdravih navika pojedinca. U svim tim fazama informacije i izvori u kojima pojedinci pronalaze informacije mogu imati ključnu ulogu u donošenju odluka. Informacijski izvori koje osoba konzultira u fazi donošenja odluka važan su element u procesu donošenja odluke jer odabir izvora može značajno utjecati na ishod odluke.¹⁵

Primjerena prethodna informacija pomaže pacijentu nositi se s događajima ili medicinskim postupcima koji će uslijediti, svesti stres na najmanju moguću mjeru i učiniti da ishod liječenja bude optimalan¹⁶, tj. informacije vezane uz zdravlje itekako su važne. Osim što utječu na trenutni ishod liječenja, zdravstvene informacije na temelju kojih mladi donose odluke o zdravlju i zdravstvenim navikama mogu imati dugoročne implikacije, odnosno utjecat će na zdravstveno stanje u zreloj dobi. Očuvanje zdravlja i razvoj pozitivnih zdravstvenih navika sve je više u fokusu javnosti kao jedna od tema o kojoj treba razgovarati i učiti. Sve veći broj istraživanja bavi se tematikom informacijskog ponašanja pri pretraživanju zdravstvenih informacija. U dosadašnja istraživanja bile su uključene brojne skupine koje su se razlikovale po dobi, spolu, zdravstvenom stanju i slično. Neka istraživanja, iako još uvijek ne brojna, bave se informacijskim ponašanjem mladih u situacijama kada im je potrebna zdravstvena informacija.

¹⁴ Usp. Lau, R. R.; M. Quadrel Jacobs; K. A. Hartman. Development and change of young adults' preventive health beliefs and behavior: influence from parents and peers. // *Journal of Health and Social Behavior* 31, 3(1990), 240–259. DOI: <http://dx.doi.org/10.2307/2136890>.

¹⁵ Kolarić, A.; C. Cool; I. Stričević. Adolescent information behaviour in everyday life decision making: a literature review. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, 1(2018), str. 89.

¹⁶ Usp. Gordon B. K.; T. Jaaniste; K. Bartlett; M. Perrin; A. Jackson; A. Sandstrom; R. Charleston; S. Sheehan. Child and parental surveys about pre-hospitalization information provision. // *Child: Care, Health And Development* 37, 5(2010), str.730 . DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2010.01190.x>.

3. Naglasci iz prethodnih istraživanja informacijskog ponašanja mladih pri pretraživanju zdravstvenih informacija

Istraživanja koja su se bavila informacijskim ponašanjem mladih pri pretraživanju zdravstvenih informacija govore da mladi tradicionalno koriste *osobne izvore*¹⁷, uključujući medicinsko osoblje, članove obitelji i vršnjake, kao i *neosobne izvore*¹⁸ kao što su televizija, radio, knjige i brošure.¹⁹ Nacionalno istraživanje provedeno u Sjedinjenim Američkim Državama donosi rezultate koji pokazuju kako je internet jedan od najčešće korištenih izvora za zdravstvene informacije kod mladih, tj. četvrtina ispitanika (25 %) odgovorila je kako je putem interneta dobila puno informacija, dok je njih 36 % označilo kako je neke informacije vezane uz zdravlje pronašlo na internetu.²⁰ Također, rezultati navedenog istraživanja pokazuju kako su vježbanje i prehrana dvije zdravstvene teme koje mladi najčešće pretražuju putem interneta.²¹

Prema jednom ugandskom istraživanju, roditelji, učitelji i druge odrasle osobe izvor su zdravstvenih informacija za 81 % mladih, dok 56 % mladih informacije o zdravlju traži u knjigama ili ide u knjižnicu, a 50 % njih za zdravstvene informacije pita braću i prijatelje. Na internetu zdravstvene informacije traži 38 % mladih.²²

Još jedno američko istraživanje pokazuje da, iako im je dostupan velik broj informacijskih izvora, mladi često ne znaju komu se obratiti kada je riječ o specifičnim zdravstvenim stanjima (primjerice o problemima s alkoholom ili drogom, trudnoći, testiranju na spolno prenosive bolesti i slično).²³ S druge strane, oni navode da bi se odraslim osobama u školi obratili za pitanja o HIV-u i AIDS-u (18 %), o problemima s alkoholom (14 %), pri sportskim ozljedama (8 %), kod jake grlobolje (7 %) i problema s vidom (8 %).²⁴ Istraživanje koje su u New Yorku proveli Borzekowski i Vaughn pokazalo je kako se mladi po pitanju spolnih odnosa

¹⁷ Osobni izvori odnose se na osobe kao izvor informacija.

¹⁸ Neosobni izvori podrazumijevaju ostale izvore informacija, ali ne i ljude.

¹⁹ Usp. Gray N. J.; J. D. Klein; P. R. Noyce; T. S. Sesselberg; J. A. Cantrill. Health information-seeking behaviour in adolescence: the place of the internet. // *Social Science & Medicine* 60, 7(2005), 1467–1478. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2004.08.010>.

²⁰ Usp. Wartella, E.; V. Rideout; H. Zupancic; L. Beaudoin-Ryan; A. Lauricella. *Teens, health, and technology: a national survey*. Northwestern university, 2015. Str. 2. [citirano: 2018-10-26]. Dostupno na: https://cmhd.northwestern.edu/wp-content/uploads/2015/05/1886_1_SOC_ConfReport_TeensHealthTech_051115.pdf.

²¹ Isto, str. 3.

²² Usp. Ybarra, M. L.; N. Emenyonu; D. Nansera; J. Kiwanuka; D. R. Bangsberg. Health information seeking among Mbararan adolescents: results from the Uganda Media and You survey. // *Health Education Research*, 23, 2(2008), 249–258. DOI: <https://doi.org/10.1093/her/cym026>.

²³ Usp. Klein, D. J.; M. McNulty; C. N. Flatau. Adolescents' access to care: teenagers' self-reported use of services and perceived access to confidential care. // *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine* 152, 7(1998), str. 676. DOI: <http://dx.doi.org/10.1001/archpedi.152.7.676>.

²⁴ Isto.

i kontracepcije najviše konzultiraju sa svojim prijateljima. Kao drugi najpopularniji izvori informacija ističu se braća, sestre, rođaci te internet.²⁵ Iz istraživanja proizlazi kako se ti mladi obraćaju osobama od povjerenja te kako se odlučuju na samostalno istraživanje o temama o kojima im je neugodno razgovarati. Istraživanje o izvorima informacija o temama o kojima im je neugodno razgovarati donosi rezultate koji pokazuju da mladi takve informacije češće traže od majke negoli od oca ili vršnjaka. Rezultati navedenih istraživanja navode na zaključke da odabir izvora iz kojeg (ili od kojeg) će mladi tražiti informaciju ovisi o vrsti i prirodi informacije koju traže ili o temi o kojoj se zanimaju.

Podaci vezani uz izvore informacija o zdravlju učenika u Republici Hrvatskoj pojavljuju se u okviru godišnjih statističkih izvještaja Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz kojih proizlazi da informacije o zdravlju mladi dobivaju iz formalnih (škola, knjige, liječnici), ali i iz neformalnih izvora (prijatelji, obitelj, časopisi, mediji, internet). Za mlade rizičnoga ponašanja i, općenito, u istraživanjima na srednjoškolskoj populaciji najčešće konzultirani izvori zdravstvenih informacija jesu prijatelji, potom slijede mediji, a tek onda škola ili obitelj (Kuzman, 2009).²⁶ Za kasnije provedena slična istraživanja o zdravlju mladih nema podataka o izvorima zdravstvenih informacija koje mladi koriste. O informacijskim potrebama i ponašanju mladih u Hrvatskoj zna se dakle vrlo malo. U kontekstu Hrvatske, dosad je u okviru medicinskih znanosti objavljen jedan članak koji je usmjeren na percepciju mladih o važnosti dobivanja zdravstvenih informacija. To je istraživanje uključivalo hospitalizirane i zdrave mlade. Rezultati tog istraživanja pokazali su da se većina mladih (92,7 % hospitaliziranih i 85 % zdravih) izrazito slaže s tvrdnjom da oni (a ne samo njihovi roditelji) trebaju dobiti zdravstvenu informaciju.²⁷ Iz tih se rezultata također iščitava da bolesni mladi češće traže informaciju negoli zdravi. Na pitanje o izvorima informacija od kojih bi trebali dobiti informaciju bila su ponuđena tri odgovora – liječnici, roditelji i drugi zdravstveni djelatnici. Hospitalizirani i zdravi mladi izjasnili su se da bi češće i više zdravstvenih informacija trebali dobivati i od liječnika, i od roditelja, i od drugih zdravstvenih djelatnika.²⁸

U području informacijskih znanosti u Hrvatskoj dosad nema objavljenih radova koji se bave zdravstvenim informacijskim potrebama i ponašanjem mladih. Ipak, u okviru rada koji se temelji na pilot-istraživanju o informacijskom pona-

²⁵ Usp. Borzekowski, L. G. D.; V. I. Rickett. Adolescent cybersurfing for health information: a new resource that crosses barriers. // Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine 155, 7(2001), str. 817. DOI: <http://dx.doi.org/10.1001/archpedi.155.7.813>.

²⁶ Usp. Kuzman, M. Zaštita zdravlja adolescenata. I. dio: adolescencija, adolescenti i zaštita zdravlja. // Medicus 18, 2(2009), str. 161. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/86646>.

²⁷ Usp. Pelčić G.; N. Aberle; G. Pelčić; I. Vlašić-Cicvarić; D. Kraguljac; I. Benčić; A. Gjurjan Coha; S. Karačić. Nav. dj., str. 544.

²⁸ Isto, str. 545.

šanju adolescenata pri donošenju odluka za svakodnevni život obuhvaćen je dio vezan uz zdravstvene informacije te je iz njega moguće iščitati neke pokazatelje vezane uz informacijsko ponašanje mladih pri pretraživanju zdravstvenih informacija. Rezultati tog istraživanja pokazali su da gotovo polovica ispitanika informacije vezane uz prehranu dobiva iz osobnih izvora, što uključuje roditelje, trenere i instruktore fitnesa, pojedince s iskustvom, nutricioniste i sl. Nadalje, 42,3 % mladih odgovorilo je kako se njihovo pretraživanje informacija oslanja na internet (mrežne stranice, forumi, usluge i izvori poput Wikipedije te uporaba interneta općenito), a samo 8,2 % ispitanih koristi druge izvore informacija (časopise, knjige, knjižnice).²⁹

Iako je danas dostupna velika količina informacija i brojni informacijski izvori, moguće je pretpostaviti da mladi ponekad nisu sigurni komu se mogu obratiti ako se susretnu s potrebom za informacijama vezanim uz specifične teme (npr. problemi s alkoholom i drogom, trudnoća, testiranje na spolno prenosive bolesti i slično). Ako nisu u mogućnosti odrediti gdje potražiti informaciju koja može značiti pomoć, mladi imaju povećan rizik od razvoja nekih bolesti i/ili ovisnosti. Također, odluke koje će donijeti u pogledu svoga zdravlja u mladenaštvu mogu imati utjecaj na njihovo zdravstveno stanje kada budu u zreloj dobi.

4. Istraživanje

Ovo istraživanje dio je istraživanja provedenih u okviru znanstvenoistraživačkog projekta na sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku pod nazivom „Istraživanje informacijskog ponašanja mladih pri pretraživanju zdravstvenih informacija putem mobilnih uređaja“.³⁰ Projekt je trajao od ožujka 2016. godine do ožujka 2017. godine, a istraživanja su se provodila u srednjim školama u Osijeku. Istraživanje za potrebe ovoga rada obuhvatilo je učenike i učenice prvog i četvrtog razreda I. gimnazije u Osijeku. U Republici Hrvatskoj istraživanja o zdravstvenim informacijskim potrebama i ponašanju mladih nisu provedena te je ovo istraživanje prvo istraživanje koje se bavi tom temom.

4.1. Cilj istraživanja

Cilj je ovog istraživanja utvrditi interes za zdravstvene informacije i istražiti informacijske potrebe učenika i učenica. Također, cilj je istražiti koje informacijske izvore učenici i učenice koriste kako bi zadovoljili svoje zdravstvene informacijske potrebe.

²⁹ Usp. Kolarić, A.; I. Stričević. Information seeking behavior for decision making in everyday life: a pilot study on adolescents. // *Libellarium*, 9, 2(2016), 275–308. DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v9i2.272>.

³⁰ Voditeljica projekta: doc. dr. sc. Ivana Martinović.

Istraživačka pitanja u ovom su istraživanju sljedeća:

1. Kakve interese učenici i učenice imaju vezano uz zdravstvene informacije?
2. Koje su informacijske potrebe učenika i učenica vezane uz zdravlje?
3. Koje informacijske izvore učenici i učenice koriste pri odgovaranju na vlastite informacijske potrebe vezane uz zdravlje?

4.2. Metodologija i uzorak

Istraživanje je provedeno metodom ankete, a obuhvaća sve učenike i učenice I. gimnazije u Osijeku koji pohađaju prvi ili četvrti razred. Istraživanje je provedeno u rujnu 2016. godine. Na ovaj način obuhvaćeni su učenici na početku i na kraju srednjoškolskog obrazovanja.

Razrednici prvih i četvrtih razreda navedene škole zamoljeni su da svim učenicima koji su taj dan u školi podijele anketne upitnike na satu razrednika. Prema pravilima navedene škole, na početku školske godine roditelji učenika daju pisanu privolu kojom dopuštaju sudjelovanje njihove djece u različitim aktivnostima u organizaciji škole, među ostalim i sudjelovanje u istraživanjima koje su prethodno odobrili pedagog/psiholog i ravnatelj škole. Učenici koji su sudjelovali u ovom istraživanju imaju dakle dopuštenje roditelja za sudjelovanje.

Uzorak čini 255 učenika. Ukupan je broj anketiranih učenika 96, dok je ukupan broj anketiranih učenica 159. Dakle 62,4 % ispitanika ženskog je spola, a 37,6 % muškog spola. Ispitanici imaju između 14 i 19 godina. Njih 52,8 % pohađa prvi, a 47,2 % četvrti razred.

Podjela uzorka po spolu načinjena je kako bi se analizirale spolne razlike u informacijskom ponašanju pri pretraživanju zdravstvenih informacija. Prema razredu nisu uočene statistički značajne razlike koje bi bilo moguće interpretirati te stoga one nisu prikazane u rezultatima. Na dobivene rezultate primijenjeni su neparametrijski testovi hi-kvadrat i Kruskal-Wallis.

Rezultati dobiveni anketom daju odgovore na navedena istraživačka pitanja.

4.3. Instrument

U istraživanju je korišten anonimni anketni upitnik oblikovan za potrebe projekta. Ispitanici su anketne upitnike dobili otisnute na papiru. Pitanja su otvorenog, zatvorenog i kombiniranog tipa. Za potrebe ovoga rada u obzir su uzeti podaci prikupljeni pomoću deset pitanja iz kompletnog upitnika, a koji odgovaraju istraživačkim pitanjima postavljenim u ovom istraživanju.

4.4. Rezultati

Na pitanje koje glasilo „Koje te zdravstvene teme zanimaju?“ bilo je ponuđeno 27 tema i bilo je moguće označiti više odgovora. Kao što je prikazano u tablici 1, za većinu tema pokazan je interes ispitanika u određenom postotku, dok je 10,2 % ispitanika odgovorilo da ih ne zanima ništa od navedenog, a 6,3 % njih navelo je da ih zanima nešto drugo. Za sve ponuđene teme ispitanici su se izjasnili da ih zanimaju. Šest tema za koje su ispitanici pokazali najveći interes jesu: ishrana (32,9 % ispitanika), ljubavne veze (26,7 %), depresija (25,9 %), bolesti (22,8 %), spolni odnosi (21,3 %) i karcinom (20 %). Statistički značajna razlika u odnosu na spol zabilježena je za depresiju, bolesti te spolne odnose. Depresija i bolesti teme su koje češće navode učenice, dok interes za tematiku spolnih odnosa češće navode učenici.

Rezultati pokazuju kako od ponuđenih tema ispitanici najmanji interes pokazuju za ejakulaciju (6,7 %), kontracepciju (7,1 %) i tjelesne anomalije (7,1 %).

Tablica 1. Zdravstvene teme koje zanimaju učenike i učenice

Zdravstvena tema	Ukupan postotak označenih odgovora	Učenice	Učenici	χ^2 (p)
Bolesti	22,8	31,4	21,9	2,730 (0,099)
Koža	14,1	18,2	7,3	5,917 (0,015)
Alergije	16,1	18,2	12,5	1,461 (0,227)
Trudnoća	13,7	16,4	9,4	2,461 (0,117)
Spolni odnosi	21,3	12	36,5	21,296 (0,000)
Abortus	12,9	14,5	10,4	0,871 (0,351)
Ljubavne veze	26,7	27,7	25	0,219 (0,640)
Droge	18,4	15,7	22,9	2,06 (0,151)
Agresija	9,8	11,3	7,3	1,099 (0,295)
Depresija	25,9	32,7	14,6	10,246 (0,001)
Anksioznost	17,6	24,5	6,3	13,761 (0,000)
Kontracepcija	7,1	8,2	5,2	0,804 (0,370)
Alkohol	17,6	12,6	26	7,466 (0,006)
Pušenje	15,3	12,6	19,8	2,404 (0,121)
Glavobolja	16,9	22	8,3	7,990 (0,005)

Zdravstvena tema	Ukupan postotak označenih odgovora	Učenice	Učenci	χ^2 (p)
Spolno prenosive bolesti	12,2	10,1	15,6	1,734 (0,188)
Samoozljeđivanje	11	13,8	6,3	3,525 (0,060)
Karcinom	20	22	16,7	1,069 (0,301)
Pretilost	14,1	17,6	8,3	4,249 (0,039)
Ishrana	32,9	34	31,3	0,199 (0,655)
Skolioza	10,6	12,6	7,3	1,767 (0,184)
Karijes	11,4	10,1	13,5	0,719 (0,397)
Tjelesne anomalije	7,1	7,5	6,3	0,154 (0,695)
Menstruacija	14,9	19,5	7,3	7,032 (0,008)
Ejakulacija	6,7	3,1	12,5	8,420 (0,004)
Anoreksija ili bulimija	16,1	22,6	5,3	13,268 (0,000)
Povećanje tjelesne mase	13,3	6,9	24	15,041 (0,000)
Ništa od navedenog	10,2	9,4	11,5	0,268 (0,605)
Nešto drugo	6,3	5,7	7,3	0,271 (0,603)

Nadalje, ispitanici su na pitanje „O kojoj temi imaš pitanja, ali osjećaš stid, strah ili ti je neugodno razgovarati o njima?“ imali ponuđen isti niz od 27 tema kao u prethodnom pitanju. Iz tablice 2 moguće je iščitati sljedećih šest tema o kojima je ispitanicima najčešće neugodno razgovarati: spolni odnosi (35,8 %), ljubavne veze (22 %), depresija (13,3 %), menstruacija (12,9 %), kontracepcija (12,5 %) i spolno prenosive bolesti (11,4 %). Statistički značajna razlika zabilježena je za depresiju i menstruaciju, koje zanimaju veći broj učenica nego učenika.

Teme vezane uz kožu i alergije najrjeđe su birane kao one o kojima je učenicima neugodno razgovarati (1,6 %), pri čemu nije uočena statistički značajna spolna razlika. Također, 27,5 % ispitanika odgovorilo je kako im nije teško razgovarati ni o jednoj ponuđenoj temi.

Tablica 2. Teme o kojima učenici i učenice imaju pitanja, ali ih je stid, strah ili im je neugodno razgovarati o njima

Zdravstvena tema	Ukupan postotak označenih odgovora	Učenice	Učenci	χ^2 (p)
Bolesti	4,7	5	4,2	0,100 (0,752)
Koža	1,6	2,5	0	2,469 (0,116)
Alergije	1,6	1,9	1	0,277 (0,599)
Trudnoća	9,8	11,4	7,3	1,132 (0,287)
Spolni odnosi	35,3	35,8	34,4	0,057 (0,811)
Abortus	9	10,7	6,3	1,439 (0,230)
Ljubavne veze	22	18,9	27,1	2,357 (0,125)
Droge	7,5	6,3	9,4	0,827 (0,363)
Agresija	3,9	3,8	4,2	0,025 (0,875)
Depresija	13,3	17	7,3	4,863 (0,027)
Anksioznost	4,3	5	3,1	0,527 (0,468)
Kontracepcija	12,5	13,2	11,5	0,167 (0,683)
Alkohol	7,8	5,7	11,5	2,784 (0,095)
Pušenje	5,9	4,4	8,3	1,671 (0,196)
Glavobolja	3,9	3,8	4,2	0,025 (0,875)
Spolno prenosive bolesti	11,4	10,1	13,5	0,719 (0,397)
Samoozljeđivanje	4,7	7,5	0	7,603 (0,006)
Karcinom	3,1	3,1	3,1	0,000 (0,993)
Pretilost	5,1	5	5,2	0,004 (0,950)
Ishrana	6,7	5,7	8,3	0,687 (0,407)
Skolioza	1,6	1,3	2,1	0,264 (0,607)
Karijes	4,3	1,3	9,4	9,555 (0,002)
Tjelesne anomalije	3,1	2,5	4,2	0,537 (0,464)
Menstruacija	12,9	16,4	7,3	4,362 (0,037)
Ejakulacija	11	4,4	21,9	18,695 (0,000)
Anoreksija ili bulimija	2,4	2,5	2,1	0,049 (0,825)

Zdravstvena tema	Ukupan postotak označenih odgovora	Učnice	Učenici	χ^2 (p)
Povećanje tjelesne mase	6,3	6,3	6,3	0,000 (0,990)
Ništa od navedenog	27,5	27	28,1	0,035 (0,851)
Nešto drugo	4,7	5,7	3,1	0,858 (0,354)

Uz pitanje „Koliko važnost za tebe ima zdravstvena informacija?“ prikupljeni su rezultati koji su prikazani u tablici 3. Da im je zdravstvena informacija važna, odgovorilo je 55,9 % ispitanika, dok jako važnom zdravstvenu informaciju smatra 26,8 %. Nevažnom je zdravstvenu informaciju označio vrlo nizak postotak ispitanika, tek njih 0,8 %. Statistički značajna razlika u odnosu na spol nije zabilježena.

Tablica 3. Važnost koju zdravstvena informacija ima za učnice i učenike

%					Kruskal-Wallis – srednji rang		
Nevažna	Gotovo nevažna	Ni važna ni nevažna	Važna	Jako važna	Ž	M	χ^2 (p)
0,8	3,1	13,4	55,9	26,8	128,0	126,6	0,029 (0,866)

Na pitanje koje glasi „Pokušaj se sjetiti stvarne situacije ili više njih u posljednjih 6 mjeseci kada ti je bila potrebna zdravstvena informacija“ ponuđen je niz od 27 tema koje su ispitanici mogli označiti ako su se odnosile na njih.

Iz tablice 4 vidljivo je kako je najviše ispitanika trebalo informacije vezane uz različite bolesti (28,2 %), iako statistički značajne razlike prema spolu ispitanika nema. Informacije vezane uz glavobolju u posljednjih šest mjeseci tražila je petina ispitanika (20,4 %), tj. 24,5 % učenica te 13,5 % učenika. Nadalje, s potrebama za informacijama o alergijama susrelo se 18,4 % ispitanika, o koži 14,5 %, menstruaciji 14,5 %, a depresiji 11,4 %.

Najviše učenica trebalo je informacije o bolesti (25,8 %), glavobolji (24,5 %) te menstruaciji (21,4 %). Velik broj muških ispitanika također je trebao informacije vezane uz bolesti (32,8 %) i alergije (20,8 %). Statistički značajna razlika po spolu zabilježena je za kožu, menstruaciju i depresiju. Za te teme zanima se više učenica nego učenika.

Mali postotak ispitanika označio je teme vezane uz trudnoću (1,2 %), abortus (1,6 %) i spolno prenosive bolesti (1,2 %), pri čemu statistički značajna spolna razlika nije zabilježena. Najmanji postotak ispitanika (0,8 %) označio je kako im je unutar posljednjih šest mjeseci bila potrebna informacija o kontracepciji.

Tablica 4. Stvarne situacije u posljednjih 6 mjeseci kada je učenicima i učenicama trebala zdravstvena informacija

Zdravstvena tema	Ukupan postotak označenih odgovora	Učenice %	Učeniци %	χ^2 (p)
Bolesti	28,2	25,8	32,3	1,250 (0,264)
Koža	14,5	17,6	9,4	3,273 (0,070)
Alergije	18,4	17	20,8	0,591 (0,442)
Trudnoća	1,2	0,6	2,1	1,089 (0,297)
Spolni odnosi	2,7	0,6	6,3	7,084 (0,008)
Abortus	1,6	1,3	2,1	0,264 (0,607)
Ljubavne veze	6,7	6,9	6,3	0,043 (0,836)
Droge	2	0,6	4,2	3,864 (0,049)
Agresija	3,5	2,5	5,2	1,275 (0,259)
Depresija	11,4	13,8	7,3	2,544 (0,111)
Anksioznost	6,3	8,2	3,1	2,597 (0,107)
Kontracepcija	0,8	0	2,1	3,318 (0,069)
Alkohol	9,1	5,7	14,6	5,727 (0,017)
Pušenje	7,8	6,3	10,4	1,411 (0,235)
Glavobolja	20,4	24,5	13,5	4,451 (0,035)
Spolno prenosive bolesti	1,2	0,6	2,1	1,089 (0,297)
Samoozljeđivanje	4,7	5,7	3,1	0,858 (0,354)
Karcinom	5,5	6,9	3,1	1,660 (0,198)
Pretilost	3,5	4,4	2,1	0,946 (0,331)
Ishrana	10,2	12	7,3	1,456 (0,228)
Skolioza	3,9	5,7	1	3,389 (0,066)
Karijes	5,9	6,3	5,2	0,126 (0,722)
Tjelesne anomalije	2,7	3,1	2,1	0,253 (0,615)
Menstruacija	14,5	21,4	3,1	16,087 (0,000)
Ejakulacija	2,4	1,3	4,2	2,204 (0,138)
Anoreksija ili bulimija	2,4	2,5	2,1	0,049 (0,825)
Povećanje tjelesne mase	4,7	5	4,2	0,100 (0,752)

Zdravstvena tema	Ukupan postotak označenih odgovora	Učenice %	Učenici %	χ^2 (p)
Ništa od navedenog	14,9	16,4	12,5	0,700 (0,403)
Nešto drugo	2,4	2,5	2,1	0,049 (0,825)

Na pitanje „Koliko često tražiš zdravstvenu informaciju u nekom od sljedećih izvora?“ bili su ponuđeni sljedeći odgovori: tiskani izvori, ljudi, multimedijски izvori, elektronički izvori, negdje drugdje. Za svaki izvor bilo je potrebno označiti učestalost korištenja: vrlo često, često, ponekad, rijetko ili nikad.

U tablici 5 prikazani su rezultati koji pokazuju da velik postotak ispitanika informacije nikad ne traži (31,1 %) ili ih rijetko traži (39,6 %) u tiskanim izvorima. Samo 1,6 % ispitanika informacije u navedenim izvorima traži vrlo često. Ljudi su često korišten izvor zdravstvenih informacija za 32,0 % ispitanika. Ponekad zdravstvenu informaciju od ljudi traži 37,2 % ispitanika. Učenice češće nego učenici zdravstvenu informaciju traže od drugih ljudi. Da multimedijске izvore u traženju zdravstvenih informacija koristi rijetko, izjasnilo se 31,4 % ispitanika, dok je samo njih 5,3 % odgovorilo da se često konzultira putem navedene vrste izvora. U elektroničkim izvorima zdravstvene informacije ispitanici traže vrlo često (26,4 % ispitanika) ili često (23,6 % ispitanika). Najniži postotak ispitanika (7,2 %) u anketnom upitniku označio je kako to nikada ne čini. Neki drugi izvor zdravstvenih informacija koji nije ponuđen u upitniku 77,9 % učenika nikada ne konzultira. Statistički značajna razlika s obzirom na spol zabilježena je samo kada je riječ o ljudima kao informacijskom izvoru, a za ostale izvore nije utvrđena statistički značajna razlika s obzirom na spol.

Tablica 5. Izvori i učestalost njihova korištenja za traženje zdravstvenih informacija

	%					Kruskal-Wallis – srednji rang		
	Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Vrlo često	Ž	M	χ^2 (p)
Tiskani izvori	33,1	39,6	22,9	2,9	1,6	129,2	112,5	3,575 (0,059)
Ljudi	4,9	14,2	37,2	32	11,7	136,8	102,1	14,801 (0)
Multimedijски izvori	22,9	31,4	24,9	15,5	5,3	121,1	126,3	0,335 (0,563)
Elektronički izvori	7,2	16,4	26,4	23,6	26,4	127,4	122,2	0,324 (0,569)
Negdje drugdje	77,9	14,1	5,5	2,5	0	97,9	103,1	0,751 (0,386)

Sljedeće pitanje odnosilo se na osobu kojoj se učenici prvoj obraćaju kada im je potrebna zdravstvena informacija i glasilo je: „Komu se prvom obraćaš kad ti je potrebna informacija o zdravlju?“ Iz tablice 6 može se iščitati da je najviše ispitanika (75,5 %) odgovorilo kako se prvo obraća majci (81,8 % učenica te 61,4 % učenika). Liječniku se prvom za informaciju o zdravlju obraća 7,8 % ispitanika. Prijatelju se prvo obraća 4,8 % ispitanika. Tu je zabilježena statistički značajna razlika u odnosu na spol. Za više učenika negoli učenica primaran je osobni izvor zdravstvenih informacija (8,4 % muških prema 2,7 % ženskih ispitanika). Također, u usporedbi sa ženskim ispitanicima, veći postotak učenika prvo se obraća liječniku (10,8 % muških u odnosu na 6,1 % ženskih ispitanika).

Pri traženju informacija o zdravlju braći i sestrama najprije se obraća relativno mali postotak ispitanika (1,3 %). Najmanje ispitanika odgovorilo je kako se prvo obraća medicinskoj sestri (0,4 %) kad im je potrebna zdravstvena informacije. Također, 3 % ispitanika (2 % učenica i 4,8 % učenika) označilo je kako se ne obraća nikomu kada se susretnu s potrebom za zdravstvenom informacijom.

Tablica 6. Osoba kojoj se učenici i učenice prvoj obraćaju kada im je potrebna zdravstvena informacija

Osoba kojoj se obraćaš	Ukupan postotak označenih odgovora	Učenicice %	Učenicima %	χ^2 (p)
Majka	74,5	81,8	61,4	14,363 (0,073)
Otac	4,3	2,7	7,2	
Brat	1,3	0,7	2,7	
Sestra	1,3	1,4	1,2	
Prijatelj	4,8	2,7	8,4	
Liječnik	7,8	6,1	10,8	
Medicinska sestra	0,4	0,7	0	
Nitko	3	2	4,8	
Netko drugi	2,6	2	3,6	

Na pitanje „Komu se još obraćaš pitanjima vezanim uz zdravlje i koliko često?“ dobiveni su rezultati prikazani u tablici 7. Rezultati pokazuju kako se mladi u velikoj mjeri obraćaju majci kada im je potrebna zdravstvena informacija – 40,8 % njih označilo je kako to čini vrlo često, a 26,1 % označilo je kako to čini često. Učenicice će se češće obratiti majci od učenika kad im je potrebna informacija vezana uz zdravlje.

Ocu se ispitanici obraćaju rjeđe nego majci, pa je tako 23,3 % ispitanih označilo kako to čini rijetko, a 28,9 % kako to čini tek ponekad. S druge strane, 15,1 % ispitanih učenika od oca zdravstvenu informaciju traži vrlo često. Od brata zdravstvenu informaciju nikad ne traži više od polovice ispitanika (65,6 %), a njih 17,4 % čini to rijetko. Od sestre 53,9 % ispitanih nikada ne traži zdravstvenu informaciju, a 14,7 % ih to čini rijetko. Također, 8,4% ispitanih označilo je kako se vrlo često obraćaju sestri radi dobivanja zdravstvene informacije. Kad im je potrebna zdravstvena informacija, učenice se rjeđe obraćaju sestri negoli učenicima.

Prijatelji nisu često konzultirani kao izvor informacija o zdravlju. Više od petine ispitanika označilo je da od prijatelja nikad ne traži (24,8 %) ili pak rijetko traži (26,5 %) zdravstvenu informaciju. Prijatelju se u potrazi za informacijom ponekad obraća 24,3 % učenica i učenika. Učenice će se rjeđe obratiti prijatelju u usporedbi s učenicima da bi dobile zdravstvenu informaciju.

Od prijateljice zdravstvenu informaciju nikada ne traži petina ispitanika (20 %), dok to tek rijetko čini njih 24,8 %. Nadalje, 12,6 % ispitanih vrlo se često obraća prijateljici kada se susretne s potrebom za zdravstvenom informacijom. Učenici se u većoj mjeri obraćaju prijateljicama kada im treba zdravstvena informacija od učenica.

Liječniku će se 8,7 % ispitanika obratiti vrlo često, dok će gotovo trećina to učiniti često (29,7 %) ili pak rijetko (32,3 %). 13,1% ispitanika odgovorilo je kako se liječniku nikada ne obraća u potrazi za zdravstvenom informacijom. Ako im je potrebna zdravstvena informacija, ispitanici će se rijetko obraćati medicinskoj sestri. 43,9 % ispitanika to nikada ne čini, a nizak postotak ispitanih učenica i učenika odgovorio je kako to čini vrlo često (3,2 %).

Profesora za zdravstvenu informaciju nikad ne pita 73,5 % ispitanika, dok će 21,9 % ispitanih to učiniti tek rijetko. Slični rezultati dobiveni su i kada je riječ o pedagogu kao izvoru informacija – 93,6 % ispitanika označilo je kako nikada ne razgovara s pedagogom o navedenoj temi, dok nijedan ispitanik nije odgovorio kako to čini često.

Knjižničaru će se za zdravstvenu informaciju također obratiti vrlo nizak postotak ispitanika – 95,4 % ispitanika odgovorilo je kako od knjižničara nikad ne traži zdravstvenu informaciju, dok je 0,5 % ispitanih odgovorilo kako to čini ponekad. Nijedan ispitanik nije odgovorio kako se knjižničaru obraća često kada mu je potrebna zdravstvena informacija.

Većina ispitanih (88,6 %) odgovorila je pak kako nikada ne traži informacije od osobe koja nije navedena u anketnom upitniku.

Tablica 7. Osobe kojima se mladi obraćaju kada im je potrebna zdravstvena informacija te učestalost obraćanja

	%					Kruskal-Wallis – srednji rang		
	Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Vrlo često	Ž	M	χ^2 (p)
Majka	5,9	9,2	18,1	26,1	40,8	134,81	91,95	23,328 (0,000)
Otac	14,2	23,3	28,9	18,5	15,1	114,99	119,07	0,211 (0,646)
Brat	65,6	17,4	8,7	5,6	2,6	97,33	99,07	0,062 (0,803)
Sestra	53,9	14,7	16,8	6,3	8,4	102,31	85,1	5,148 (0,023)
Prijatelj	24,8	26,5	24,3	13,7	10,6	102,31	85,1	5,148 (0,023)
Prijateljica	20	24,8	25,2	17,4	12,6	135,88	79,41	40,048 (0,000)
Liječnik	13,1	16,2	32,3	29,7	8,7	116,64	112,27	0,251 (0,616)
Medicinska sestra	43,9	26,2	19	7,7	3,2	115,87	102,9	2,398 (0,121)
Profesor	73,5	21,9	4,1	0	0,5	108,95	111,79	0,173 (0,677)
Pedagog	93,6	5	0,9	0	0,5	109,61	109,31	0,006 (0,937)
Knjižničar	95,4	2,8	0,5	0	1,4	107,94	110,78	0,785 (0,376)
Netko drugi	88,6	2,5	3,8	1,9	3,2	80,57	77,85	0,438 (0,508)

Na pitanje „Koliko često koristiš sljedeće izvore kada tražiš zdravstvene informacije na internetu?“ ispitanici su davali odgovore kako je prikazano u tablici 8.

Na Googleu ili nekoj drugoj tražilici zdravstvenu informaciju vrlo često traži 31,9 % ispitanika, 23,5 % često, ponekad 22,7 %, rijetko 15,1 %, dok 6,8 % ispitanih nikada ne traži zdravstvene informacije putem tražilice. Učenice će se češće koristiti tim načinom dolaska do informacija od učenika. Facebook ili neku drugu društvenu mrežu radi dobivanja zdravstvenih informacija nikada ne koristi više od polovice ispitanih (53,4 %), dok je 25,6 % označilo kako to radi rijetko.

Određene internetske stranice u potrazi za zdravstvenom informacijom vrlo često koristi izrazito nizak postotak ispitanika (2,9 %), dok ih je većina (73,4 %) odgovorila kako to nikada ne čini. Zdravstvenu informaciju putem foruma 47,5 % ispitanika nikada ne traži, a 19,8 % njih rijetko konzultira navedeni izvor. Učenici će, u usporedbi s učenicama, u većoj mjeri koristiti forume kako bi došli do zdravstvene informacije. Velik postotak ispitanih (94,3 %) odgovorio je kako nikad ne

koristi neki drugi izvor na internetu koji nije naveden u anketnom upitniku. Također, nijedan ispitanik nije odgovorio da vrlo često zdravstvene informacije traži u nekom drugom izvoru.

Tablica 8. Učestalost korištenja izvora pri pretraživanju zdravstvenih informacija na internetu

	%					Kruskal-Wallis – srednji rang		
	Nikad	Rijetko	Ponekad	Često	Vrlo često	Ž	M	χ^2 (p)
Google ili neka druga tražilica	6,8	15,1	22,7	23,5	31,9	135,0	111,1	6,787 (0,009)
Facebook ili neka druga društvena mreža	53,4	25,6	12,4	5,6	3	116,3	119,5	0,151 (0,698)
Određene internetske stranice	73,4	7,2	10,1	6,3	2,9	100,5	109,6	1,867 (0,172)
Forumi	47,5	19,8	21,5	6,6	4,5	131,6	104,4	9,801 (0,002)
Nešto drugo	94,3	2,9	2,3	0,6	0	87,2	89,2	0,379 (0,538)

Uz pitanje „Prema tvom mišljenju, koji je najbolji način za pružanje zdravstvenih informacija ili savjeta mladima (moguće više odgovora)?“ dobiveni su rezultati kako stoji u tablici 9.

Da bi više nastavnih sadržaja o zdravstvenim temama u školi bilo korisno za posredovanje zdravstvenih informacija, označilo je 63,1 % ispitanika. Brošure kao način pružanja informacija označava 11 % ispitanika, 36,9 % ispitanika smatra kako bi internetski portali bili dobar način pružanja zdravstvenih informacija, kao i konzultacije sa stručnom osobom putem e-pošte (38,4 %). Mobilne aplikacije vezane uz zdravlje kao način pružanja informacija odabrala je petina ispitanika (20 %). Ukupno 40,4 % ispitanih smatra kako bi bilo dobro omogućiti komunikaciju sa zdravstvenim stručnjakom putem mobilnih aplikacija (npr. Messenger, Viber, Whatsapp i sl.). Navedeni odgovor označilo je 45,3 % učenica i 32,3 % učenika.

Besplatni savjet stručnjaka osobno u bilo koje doba kao način informiranja o zdravlju odabralo je 44,7 % ispitanika. Nešto što nije navedeno u anketnom upitniku kao ponudeni odgovor označilo je 2,8 % ispitanih. Statistička značaj-

nost s obzirom na spol zapažena je kod mobilnih aplikacija te besplatnih savjeta stručnjaka.

Tablica 9. Način pružanja zdravstvenih informacija

Način pružanja zdravstvenih informacija	Ukupan postotak označenih odgovora	Učenice %	Učenici %	χ^2 (p)
Više znanja o zdravstvenim temama na nastavi u školi	63,1	67,3	56,3	3,138 (0,076)
Brošure	11	11,3	10,4	0,050 (0,823)
Internetski portali	36,9	34	41,7	1,527 (0,217)
Mobilne aplikacije	20	17	25	2,406 (0,121)
Stručna osoba kojoj se može besplatno obratiti putem e-pošte	38,4	42,8	31,3	3,356 (0,067)
Stručna osoba kojoj se može besplatno obratiti putem mobilnih aplikacija	40,4	45,3	32,3	4,196 (0,041)
Stručna osoba kojoj se može osobno besplatno obratiti	44,7	49,7	36,5	4,237 (0,040)
Nešto drugo	2,8	2,5	3,1	0,074 (0,786)

5. Rasprava

Informacijski interesi

Učenice i učenici I. gimnazije u Osijeku označili su velik broj zdravstvenih tema koje ih zanimaju. Zdravstvenu informaciju najveći broj mladih označio je kao jako važnu. Postoje također teme kao što su npr. spolni odnosi, ljubavne veze, depresija, menstruacija, kontracepcija i spolno prenosive bolesti, o kojima mladi imaju pitanja, no neugodno im je ili ih je strah o njima razgovarati. Takvi rezultati govore o tome da su mladi znatiželjni i žele znati više o zdravstvenim temama, zdravstvena im je informacija važna, ali istovremeno nisu dovoljno opskrbljeni informacijama unatoč tomu što imaju pristup informacijama i izloženi su velikoj količini informacija. Rezultati se podudaraju s rezultatima ranije provedenih istraživanja u drugim zemljama (npr. Wartella et al., Ybarra et al., Borzekovski i

Rickert), što pak govori o tome da mladi, bez obzira na geografski položaj zemlje u kojoj žive, imaju jednake zdravstvene interese i važne su im zdravstvene informacije.

Zdravstvene informacijske potrebe

Rezultati koji govore o konkretnim zdravstvenim potrebama učenika i učenica I. gimnazije u Osijeku pokazuju da su mladima u posljednjih šest mjeseci bile potrebne zdravstvene informacije, odnosno da su trebali informacije u odnosu na ponuđene teme, ali ne govore konkretno o zdravstvenom stanju ispitanika, pa stoga nije moguće potvrditi ni opovrgnuti teorijske pretpostavke da su mladi generalno zdrava populacija, no otvaraju nova pitanja i prostor za daljnja istraživanja (primjerice je li im informacija bila potreba za njihovo zdravlje ili za nekog od članova obitelji i sl.).

Zanimljivo je primijetiti da one zdravstvene informacije koje učenice i učenici najčešće označavaju kao zanimljive nisu nužno vezane uz iste teme o kojima im je neugodno razgovarati ili koje najčešće navode kao potrebne, što znači da postoje informacijske potrebe za zdravstvenim informacijama. Iako zaključci prethodnih istraživanja pokazuju kako je djevojkama teže razgovarati o spolnim odnosima, tjelesnim promjenama, menstruaciji, trudnoći i kontracepciji³¹ negoli mladićima, rezultati ovog istraživanja dovode do drukčijih zaključaka. Naime ispitanici obuhvaćeni ovim istraživanjem ne pokazuju razlike temeljene na spolu kada je riječ o temama o kojima im je neugodno razgovarati. Sve navedene teme (osim po pitanju menstruacije) kod ispitanika podjednako izazivaju neku vrstu nelagode. Iako je više od trećine ispitanika odgovorilo kako im je neugodno razgovarati o spolnim odnosima, nije zabilježena statistički značajna razlika u odnosu na spol ispitanih.

Na temelju toga može se zaključiti da se zdravstveni informacijski interesi razlikuju od zdravstvenih informacijskih potreba. Ne može se govoriti da postoje značajne razlike po spolu u zdravstvenim informacijskim potrebama učenika i učenica jer se statistički značajna razlika javlja kod malog broja tema.

Izvori zdravstvenih informacija

Majka je najčešće prvi konzultirani osobni izvor zdravstvenih informacija za učenike i učenice I. gimnazije u Osijeku. To može značiti da je majka općenito čest izvor informacija kojemu se mladi obraćaju u svakodnevnom životu. Majka je ta kojoj se možda općenito obraćaju prvoj u traženju informacija na svakodnevnoj razini, pa su i zdravstvene informacije jedna od vrsta informacija koje traže od majke. Zanimljivo je istaknuti da od profesora i pedagoga mladi gotovo nikad ne traže zdravstvenu informaciju, što se primjerice ne podudara s rezultatima istraži-

³¹ Usp. Ackard, M. D.; D. Neumark- Sztainer. Nav.dj., str. 174.

vanja Klein, McNulty i Flatau koje je pokazalo da se mladi učenici s određenim zdravstvenim informacijskim potrebama obraćaju osoblju u školi.

Knjižničara mladi u najvećem postotku nikad neće upitati za zdravstvenu informaciju. Budući da se mladi ne obraćaju knjižničaru kao izvoru koji bi mogao pružiti ili, preciznije rečeno, posredovati zdravstvenu informaciju, bilo bi zanimljivo istražiti koji je razlog tomu. Je li razlog primjerice taj što knjižnicu ne vide kao mjesto na kojem bi mogli dobiti zdravstvene informacije ili nemaju naviku postavljati pitanja knjižničarima općenito?

Od neosobnih izvora zdravstvenih informacija najčešće je konzultiran Internet, što se podudara s istraživanjem Wartella i suradnika, ali ne i s istraživanjem Ybarre i suradnika prema kojem su najčešće konzultirani izvori zdravstvenih informacija knjige. Tiskani izvori (knjige, brošure) kao izvori zdravstvenih informacija za učenike I. gimnazije ne koriste se nikad ili se koriste rijetko. Tu se može uzeti u obzir činjenica da prije deset godina, kada je provedeno istraživanje u Ugandi, internet još nije bio toliko raširen, što znači da bi se danas i ondje možda pokazali slični rezultati. Menstruaciju je velik broj učenica i učenika označio kao nešto o čemu imaju pitanja, ali im je neugodno razgovarati o tome te da su imali informacijsku potrebu vezanu uz tu temu. Može se zaključiti da sadržaji koji su pokriveni nastavnim programom u školi ne pružaju dovoljno informacija o toj temi. Nadalje, mladi i sami sugeriraju da bi povećavanje količine sadržaja o zdravstvenim temama u školi bilo jako poželjan način dobivanja zdravstvenih informacija. Rezultati koji govore o tome da bi učenici i učenice voljeli imati na raspolaganju osobu kojoj se mogu osobno obratiti za pomoć radi dobivanja zdravstvenih informacija ukazuju na to da su učenicima, osim općenitih informacija o zdravstvenim temama, potrebne i specifične, konkretne informacije vezane uz zdravlje.

6. Zaključak

Učenice i učenike zanimaju mnoge zdravstvene teme. Mladi, bez obzira na mjesto i vrijeme u kojem žive, trebaju zdravstvene informacije te im je stoga potrebno omogućiti stjecanje znanja i pružiti više informacija i savjeta. Pretpostavka je da će mladi koji žive u tradicionalnim društvima, nasuprot onima koji žive u liberalnim i otvorenim okruženjima, rjeđe postavljati izravna pitanja nekoj osobi ako se ta pitanja odnose na tabu-teme (npr. abortus). Također, posebne grupe mladih mogu pokazivati interes za nešto drukčije teme. Može se pretpostaviti da će mladi koji boluju od neke bolesti pokazati veći interes za tu bolest (npr. skolioza, karcinom i slično) u usporedbi s njihovim vršnjacima koji se ne suočavaju s istim poteškoćama. Informacijske potrebe mladih ne mogu se točno odrediti, no o njima se može zaključivati na temelju istraživanja provedenih među mladima koji žive u različitim zemljama. U većini slučajeva informacijsko ponašanje učenica i učenika ne razlikuje se u većoj mjeri s obzirom na spol. Za iste teme mladi jednako

često koriste slične izvore. U Republici Hrvatskoj potrebno je nadograditi nastavne planove i programe temama iz područja zdravlja ili uvesti jedinstven nastavni predmet koji bi obuhvaćao sve učenike i provodio se redovito kako bi mladi stekli više općenitih znanja i informacija o takvim temama, jer iz ovog se istraživanja može zaključiti da informacije koje o tim temama dobivaju u školi nisu dostatne. Sustavna edukacija omogućila bi dobivanje informacija svima, a ne samo onima koji imaju izraženu informacijsku potrebu ili interes za određenu temu. No potrebno je promisliti i o načinima pružanja informacija koje se tiču osobne razine svake mlade osobe. Zanimljivo je kako se mladi, za koje se smatra da se okreću isključivo elektroničkim izvorima, najčešće obraćaju majci kada im trebaju različite zdravstvene informacije. Rezultati ukazuju na to da mladi češće odabiru razgovor sa „stvarnom“ osobom nego što pretražuju internet u potrazi za informacijom. Mladima su također potrebni i besplatni savjeti stručnjaka u vezi sa zdravljem. Može se pretpostaviti kako mladi knjižničare ne smatraju dovoljno dobrim izvorom informacija. Također, pretpostavka je da mladi izbjegavaju knjižničara kao izvor informacija zato što knjižničari nisu zdravstveni stručnjaci (iako često raspolazu literaturom na koju mogu uputiti mlade) te stoga izazivaju nepovjerenje kada su u pitanju zdravstvene informacije. Knjižnice su svakako ustanove koje bi mogle pružiti podršku u davanju i posredovanju informacija vezanih uz zdravlje. Razvojem knjižničnih programa koji bi podržavali npr. dobivanje informacija „jedan na jedan“ na relaciji između učenika i zdravstvenih stručnjaka moglo bi se pridonijeti promjeni percepcije mladih kada je u pitanju knjižnica kao izvor zdravstvenih informacija. Kako bi se dobio detaljniji uvid u informacijsko ponašanje mladih u Republici Hrvatskoj vezano uz informacije o zdravlju, potrebno je provesti istraživanje na nacionalnoj razini te osim kvantitativnih metoda uključiti i kvalitativne kako bi se dobio uvid u razloge pojedinih pojava vezanih uz informacijske potrebe i ponašanja u području zdravstvenih informacija. Također, još uvijek mali broj radova na tu temu u Republici Hrvatskoj onemogućuje usporedbu na temelju mjesta stanovanja (npr. ruralna i urbana područja, različite županije i sl.), socioekonomskog statusa i slično. Svakako je potrebno posvetiti više pažnje navedenom području kako bi se unaprijedilo, prilagodilo i olakšalo informiranje mladih kada je riječ o zdravlju.

LITERATURA

- Ackard, M. D.; D. Neumark- Sztainer. Health care information sources for adolescents: age and gender differences on use, concerns, and needs. // *Journal of Adolescent Health* 29, 3(2001), 170–176. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(01\)00253-1](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(01)00253-1).

- Borzekowski, L. G. D.; V. I. Ricket. Adolescent cybersurfing for health information: a new resource that crosses barriers. // *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine* 155, 7(2001), 813–817. DOI: <http://dx.doi.org/10.1001/archpedi.155.7.813>.
- Case, D. O.; L. M. Given. Looking for information: a survey of research on information seeking, needs, and behavior. 4th ed. Bingley, UK: Emerald, 2016.
- Ek, S. Gender differences in health information behaviour: a Finnish population-based survey. // *Health promotion international* 30, 3(2015), 736–745. DOI: <https://doi.org/10.1093/heapro/dat063>.
- Farrell, G. D. Library and information service needs of the nation: proceedings of a conference on the needs of occupational, ethnic, and other groups in the United States / ed. by Cuadra C. A. and M. J. Bates. Washington, D.C.: U.S. Govt. Print. Off., 1974. [citirano: 2018-10-26]. Dostupno na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED101716.pdf#page=151>.
- Gordon B. K.; T. Jaaniste; K. Bartlett; M. Perrin; A. Jackson; A. Sandstrom; R. Charleston; S. Sheehan. Child and parental surveys about pre-hospitalization information provision. // *Child: Care, Health And Development* 37, 5(2010), str. 727–733. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2010.01190.x>.
- Gray N. J.; J. D. Klein; P. R. Noyce; T. S. Sesselberg; J. A. Cantrill. Health information-seeking behaviour in adolescence: the place of the internet. // *Social Science & Medicine* 60, 7 (2005), 1467–1478. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.socsci-med.2004.08.010>.
- Klein, D. J.; M. McNulty; C. N. Flatau. Adolescents' access to care: teenagers' self-reported use of services and perceived access to confidential care. // *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine* 152, 7(1998), 676–682. DOI: <http://dx.doi.org/10.1001/archpedi.152.7.676>.
- Kolarić, A.; I. Stričević. Information seeking behavior for decision making in everyday life: a pilot study on adolescents. // *Libellarium* 9, 2(2016), 275–308. DOI: <http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v9i2.272>.
- Kolarić, A.; C. Cool; I. Stričević. Adolescent information behaviour in everyday life decision making: A literature review. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, 1(2018), 83–125. DOI:10.30754/vbh.61.1.648.
- Konvencija o pravima djeteta. Zagreb: Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, 1990. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/multi-org-inicijative/ujedinjeni-narodi/konvencija-o-pravima-djeteta/>.
- Kuzman, M. Zaštita zdravlja adolescenata I. dio: adolescencija, adolescenti i zaštita zdravlja. // *Medicus* 18, 2(2009), 155–172. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/86646>.
- Latham, D.; M. Gross. Young adult resources today: connecting teens with books, music, games, movies and more. Lanham: Rowman & Littlefield, 2014.

- Lau, R. R.; M. Quadrel Jacobs; K. A. Hartman. Development and change of young adults' preventive health beliefs and behavior: influence from parents and peers. // *Journal of Health and Social Behavior* 31, 3(1990), 240–259. DOI: <http://dx.doi.org/10.2307/2136890>.
- Omiunu, O. G. Conceptualizing information need: a phenomenological study. // *Journal of Library and Information Sciences* 2, 2(2014), 29-54. DOI: <https://doi.org/10.15640/jlis.v2n2a3>.
- Pelčić G.; N. Aberle; G. Pelčić; I. Vlašić-Cicvarić; D. Kraguljac; I. Benčić; A. Gjuran Coha; S. Karačić. Croatian children's views towards importance of health care information. // *Collegium antropologicum* 36, 2(2012), 543–548. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/84849>.
- Rather, M. K.; S. A. Ganaie. Information needs of users in the tech savvy environment and the influencing factors. // *Encyclopedia of Information Science and Technology* / Mehdi Khosrow-Pour, editor. Hershey: IGI Global, 2018. DOI: <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-2255-3.ch197>, str. 2264–2279.
- Wartella, E.; V. Rideout; H. Zupancic; L. Beaudoin-Ryan; A. Lauricella. Teens, health, and technology: a national survey. Northwestern university, 2015. [citirano: 2018-10-26]. Dostupno na: https://cmhd.northwestern.edu/wp-content/uploads/2015/05/1886_1_SOC_ConfReport_TeensHealthTech_051115.pdf.
- What do we mean by “youth”? // UNESCO. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/youth-definition/>.
- Wildemuth, B. M.; D. O. Case. Early information behavior research. // *Bulletin of the American Society for Information Science & Technology* 36, 3 (2010), 35-38. [citirano: 2017-05-04]. Dostupno na: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/bult.2010.1720360309/full>.
- Wilson, T. D. On user studies and information needs. // *Journal of Documentation* 62, 6(2006), 658–670. [citirano: 2018-10-27]. Dostupno na: <https://pdfs.semanticscholar.org/c402/314407034f3670ce1db0a41d07cee0349a1e.pdf>.
- Ybarra, M. L.; N. Emenyonu; D. Nansera; J. Kiwanuka; D. R. Bangsberg. Health information seeking among Mbararan adolescents: results from the Uganda Media and You survey. // *Health Education Research*, 23, 2(2008), 249–258. DOI: <https://doi.org/10.1093/her/cym026>.

